

Сорок шість років освітньої праці

Ведучий рубрики **Микола МАНЬКО**, директор Державного історико-культурного заповідника Острога

Сто двадцять п'ять років тому – 3 (15) листопада 1895 р. – у містечку Шепетівка на Волині в учительській сім'ї народилася відома острозька освітянка **Лідія Кікець**, у замкажі **Ковальська**. Її педагогічний стаж становив 46 років – із 1915 по 1961 рр. Вона була вихованкою Острозького жіночого училища графа Блудова, учениці якого, крім загальної середньої освіти, мали змогу закінчити ще й додатковий (8-й педагогічний клас). Її батько **Олександр Васильович Кікець** (1861 – 1920 рр.) – син відставного унтер-офіцера з однодворців, уродженець міста Заслав (Ізяслав) теж був «острожаниною» за здобуту педагогічною освітою – закінчив Острозьку вчительську семінарію (випуск 1879 р.).

Освітня праця Лідії Олександрівни розпочиналася 1915 р. у Шепетівському двокласному училищі, завідувачем якого був її батько. У зв'язку з евакуацією вона два роки працювала у школах Полтавщини, де здобула право вчителювати у вищих початкових школах (що приблизно відповідало чотирьом класам гімназії). Після повернення на Волинь вона викладала в Острозькій вищій початковій школі (1917 – 1923 рр.), а пізніше – у сільських школах, зокрема в Ілляшівці й Верхові. 1927 р. вона вийшла заміж за острожанина **Павла Михайловича Ковальського** (1887 – 1967 рр.). Юрист, за польської влади він не мав змоги працювати за фахом, тож учителював у народних школах Острожини. Його старший брат **Микола Ковальський** був визначним діячем Української революції, обирався членом Центральної Ради, займав вищі посади в Українській Народній Республіці. Загинув М. Ковальський 1944 р. в німецькому концтаборі Дахау. Брати Ковальські були одружені на рідних сестрах. **Марія Олександрівна Кікець-Ковальська** (1910 – 1996 рр.) померла за океаном. Її другим чоловіком був відомий український книгознавець **Лев Юхимович Биковський**.

Після одруження її народження сина Миколи Лідія Олександрівна на короткий час отримала можливість попрацювати в семикласній школі Острога

(1930 – 1933 рр.), але невдовзі освітнє начальство розлучило сім'ю і перевело дружину Павла Миколайовича Ковальського працювати далеко від сімейного дому – у Новий Вишневець на Кременеччині. Лише через шість років – після вересня 1939 р. – сім'я змогла «возз'єднатися» в Острозі. Лідія Олександрівна викладала у колишній «школі вправ» при педагогічному лицей, пізніше виконувала обов'язки директора у неповній середній школі № 6. Педагогічну працю – частіше неоплачувану – вона продовжувала і за нацистської окупації. Після весни 1944 р. місцем її освітньої праці були базова початкова школа при Острозькому педучилищі, школа Вельбіного, а останнім – Острозька середня школа робітничої молоді (тобто вечірня школа).

1957 р. острозька районна газета надрукувала замітку «585 карбованців – на газети і журнали», у якій зазначали, що саме на таку суму їх передплатила «т. Ковальська – викладачка однієї із шкіл м. Острога» – найбільше в районі.

– Ми всі знали, що живе вона небагато, але завжди готова поділитися останнім шматком хліба. Справжнім святом було запрошення вчительки відвідати її вдома, де обов'язково почастиють гостя фруктами з власного садка, смачними тістечками, з радістю покажуть своє невеличке господарство, – згадувала учениця Лідії Ковальської Таїсія Карпова.

Шанована всіма освітянка пішла з життя на 89 році життя 26 листопада 1983 р. Її син – визначний український історик-джерелознавець **Микола Павлович Ковальський** знаний як один із головних ініціаторів відродження вищої школи в нашому місті і перший проректор Острозької академії, увічнив пам'ять про найдорожчу для нього людину у ретельно підготовленому біографічному нарисі для відомої книги «Острозькі просвітителі XVI – XX ст.», що побачила світ до 900-річчя нашого міста. Цей нарис нещодавно був перевиданий у книзі Миколи Ковальського «Етюди з історії Острога: Нариси про освіту ХХ ст.» / Упоряд. М. Б. Близняк. – Житомир, 2019.

Наш матеріал до календарної рубрики підготовлений за цим нарисом.